

БЛИЗУ БАЈЛОНОВЕ ПИЈАЦЕ

(одломак из романа)

ДАН КАД ЈЕ РОЂЕН ЛЕОНИД ШЕЈКА

Где читатељка сретне своју ауторку, а ауторка своју јунакињу. Саобраћајна бука не омета унутрашње разговоре, а савременица не угрожава прошлости. Колико смо заслужили а колико не да нас судбина награди, и да се етимологије речи „срећа“ и „срести“ поново споје.

Тај дан, тај 24. април, пре неколико година, био је водено прозрочан. Сећање на тај дан обема је потпуно нетакнуто.

Саобраћај увек у шпицу. Та несмиреност ми даје полет. То ми увек говори да сам жив, и да сам бесмртан.

Једанаест је сати, све је већ разбуђено и уиграно. Оне се тек буде. Једва.

Емилија у мрклом мраку од спуштених шалона опипава ствари у соби. Клавир у мраку личи на громадни црни камен. Навлачи фармерке и прву мајицу коју нађе. Сара мути хладан нес. Меша шећер брзим покретима кашичице. Користи сребрну, дворску кашичицу за десерте, макар јој је тако рекао отац који тргује антиквитетима. Испија шољу нес кафе на екс. Пред огледалом остаје неколико минута. Ставља руж, тамно-розе боје, Хелена Рубинштајн, једина права тамнорозе нијанса кармина коју је икада нашла. Потом, зелена сенка, „Римел“, опет једина права – зелена – нијанса. Пудером у праху покрива подочњаке, које увек има. Сара је пепељастоплава, са плавозеленим очима које су као од бојеног стакла. Коса јој је краћа, лежерно исфенирана. Излази из стана. Емилија има дугачку тамносмеђу косу, скоро црну, јаке обрве, уморне тамне очи, и блед тен. Свежањ кључева звецка у њеним рукама, нервозно закључава браву, а потом се стушти низ степенице.

Корачају градом, свака својим путањама. Различитим улицама и пречицама, из различитих праваца.

* * *

Семафор на углу Коларчеве и Македонске.

Емилија стоји са стране од Трга ка Македонској. Сара је насупрот ње.

Као и увек, маса људи чека зелено и делује као да ће се сударити војске. Примећују се у гомили.

Емилија опажа да је девојка допола оранж шатирана отпола пепељастоплава, у сакоу боје песка, са трофрталкама и чипкастом деколтираном блузом девичански беле боје. Обе су младе, између двадесет и двадесет пет.

Сара је посматра кроз зеленкаста стакла рејбанки. Невероватно подсећа на... али то није могуће. *Ликови из књиџа које њишемо не њосџоје, иџак не њосџоје, њлог су наше њобразиље, или бар и ако њосџоје – слабе су шансе да ћемо их сресџи неџде; заџџо смо ми њисци, да служимо друџима, да друџи среџну наше јунаке, а не ми,* тако размишља Сара. Чак и да је све умишљај, ова девојка на семафору гледа право у њу – као да хоће да јој се јави, а не познају се.

Зелено светло се пали, људи помахнитало прелазе улицу. Прелазе спорим кораком. Људи их деле на зебри, док се гледају кроз масу. Емилија заусти „ћао“ (или „здрaво“, неки поздрав, није ни важно), али одустане. Ко је та девојка?, питају се обе. Како се зовеш?, одјекује у њима, питање на које не добијају одговор. Одлазе свака на своју страну.

Цео тај дан претворио се у магновење.

Емилија пије турску кафу и поспрема кухињу. Не излази јој из главе она девојка: зашто јој се није јавила и правила се као да је познаје однекле, или се једноставно правила да ју је помешала с неким? Требало је. Уосталом, ништа не би слагала, та девојка заиста делује као да се познају однекле.

Сара се пита о мојој пространости. Ја нисам Лондон, нисам ни Париз, ја сам једна мала метропола на Балкану, али сам довољно велики да могу да замаскирам две особе да се више никад и нигде не сретну опет. Булеварима исто колико и малим улицима, огромним зградама исто колико и бројним начичканим мањим, могу да их сакријем једну од друге за сва времена. А људи ходају, сударају се, журе... Увек су пуне улице људи, пуни прелази на семафорима. Сара пише читав дан. Није да не иде, посебно уз блуз музику, која вади садржај из ње и исписује га на опширним страницама. Транспоновати се негде другде, негде где је непозната девојка ближа, где постоји само једна раскрсница и један семафор, где се математички тачно може прорачунати да ће се опет срести засигурно. Она девојка има постуру жене која је допола дама, отпола мангуп, тако и хода, помало раскречених ногу. Немарно посматра људе на семафору, испрва је и њу посматрала тако. Није носила ташну, само јој се из џепа фармерки наслућивао мобилни телефон, а у једној руци је носила гомилу кључева. Погледала ју је у очи, неуобичајено радознано за једну пролазницу са улице. Заустила је да јој се чак и јави! Њен поглед није био поглед пролазнице, а опет, прошла је, није се окретала, отишла је на своју страну... Да ли би непозната девојка са семафора, која запањујуће личи на ону коју је замислила у причама које пише и објављује месецима, разумела то њено писање?

* * *

Кроз неколико дана заборавиле су једна на другу, јер свакодневица је ипак свакодневица. Делузијом се назива свака визуелна, аудитивна, ольфакторна или тактилна сензација која не допире из реалности, а нема основа да се помисли да је шизофрена халуцинација. Оно је била делузија, очигледно, тако су обе размишљале. Ипак, добро су упамтиле да је тај дан био 24. април, рођендан Леонида Шејке, кога обе воле.

Позни април. Вечерње доба, пријатно свеже. Неке кафанске баште су чак отворене. Дворишта процветала. Пасажи оживели. Сара седи у соби и пише. Емилија лежи у мраку и кроз главу јој се преплићу слике: улица, саобраћај, пренапорност, људи, ми-

лијарде корака преко зебре, угњетани асфалт, опет саобраћај, смог, тутњање возила, ширина, чистац, светао дан, пролеће, свакодневица. Саобраћај урла. Треште улице. Река људи се слива и улива у другу реку људи. И тако сваки дан.

Сара је писала читавог дана, развијала причу у разним смеровима. Измишљала даље особине те девојке, додавала на већ постојеће, из својих објављених прича... Наставила причу тамо где је стала, додала на папиру још једну њену особину: *нејоновољива радозналост њојлега*. После премора од писања, одлучила је да изађе да прошета.

Емилија купује неке књиге у „Плавом кругу“. Увек се задржи у разговору са књижарима. Кроз стакло књижаре, део излога где су поређане књиге баш о мени, београдска литература, видим како јој нуде кафе. Остају да седе два, три сата и разговарају. Књижарка крије псеудониме свих писаца који је то замоле. Ни Емилији, којој радо кува кафе, није одала ниједан књижевни псеудоним који зна. Емилија завршава *набавку књижевну* (како би рекао Сарин чукундеда, бележничар свега и свачега, кривац за Сарину скрибоманију) и излази из књижаре. Испред ДКЦ-а стајала је Сара: непозната девојка са семафора. Не премишљајући се, Емилија је кренула ка њој. Преко семафора опет. Било је црвено, забрањено за прелажење. Ово није био тренутак за поштовање правила, прешла је зебру у два корака и стигла с друге стране Таковске. Сара ју је опазила како иде ка њој. Пошла јој је у сусрет и насмејала се као да баш њу чека испред (никога није чекала, застала је да откуца поруку на мобилном). Емилија је узвратила осмех, озарено као доброј, старој познаници (из школе на пример) пришла јој искусно са „ћао“ и наставила:

„Виделе смо се на прелазу пре неки дан.“

„Да, да. Али позната си ми однекле“, то је звучало као уобичајени клише, али у овом случају није био.

„И ти мени. Ја живим у Македонској. Можда смо ту негде...“

„Да, да, ја живим близу Бајлонове пијаце“, одговара Сара. *Бајлонова*, рекла је *Бајлонова* пијаца, Емилија не може да верује да је чула ту реч, а да то није изговорила њена бака или неко од њене старије родбине.

„Емилија“, пружа јој руку, топло, срдечно, и стеже.

„Сара, драго ми је“, Сара узвраћа стисак и помишља како је тај стисак шаке разгаљујуће срдчан с обзиром на то да се не познају уопште.

Емилијин мантил је црн, а шарпа каро дезена. Носи бордо мартинке.

„Чудо да те нисам виђала по крају, ја често изађем у шетњу до Дунава доле“, каже Сара.

„Зато се нисмо среле, ја не идем никад туда. Увек укруг, по крају, али све укруг“, објашњава Емилија, врло поетично. „Хах, чак ми се и омиљена књижара зове ‘Плави круг’.“

Сара је у истом драп сакоу са семафора од пре неколико дана. Носи фармерке боје чаја и кошуљу са карнерима.

Перспектива из авиона уз топографске белешке: две девојке корачају по мојој површини, касни април, последњи дан априла, ја, Београд, једна од најстаријих европских престоница, а најомраженијих грешком политике и других неистинитосних фактора, пун подземних пролаза, неистражених, једно од потенцијалних средишта света (Леонид Шејка, рођен 24. априла, тако је сматрао и осећао), тачка комуникације Истока и Запада, корачају тако њих две, Сара и Емилија, крећу се ка старом граду, не ходају линеарно

већ дифузно, мењају правце, на махове делује као да се врте укруг, иако настављају даље, дошле су до Пашићевог трга, прешле Нушићевом до Македонске.

Емилија сазнаје ко је у ствари она: *Девојка коју редовно чита, а није знала како изгледа. Ауторка која не прескаже да пише о Београду, која нигде не објављује своје фотодокументе, биографије, чак ни право име. Зашто јој ништа није ни значило када је рекла: „Ја сам Сара.“ Користи псеудоним, који књижарка „Плавој круи“ није одала никада. Свраћа у њу књижару, али, ево, ваљда раније није било време да се срећну, него баш сада, на семафору. Не јој јављује се у медијима. Амбијент у ком пише је увек салонски, помало шаман, као њен стлан, као да пише о свом стлану. Девојка за коју је неколико година помишљала како је то неко ко њу познаје издалека ја зашто тако неопрециво постојаће, као да пише о њеном животу. Девојка која пише о Бајлоновој јунаци, при том називајући је увек, стварински, „Бајлонова“, а не „Бајлонијева“.*

„Ја у ствари живим у Цетињској, угао са Македонском, ал’ ми је било лакше да кажем Македонска јер је практично Македонска, то јест Цетињска број 6“, каже Емилија.

Дошле су до Емилијине зграде. Хаустор мирише на мемлу. Стакла на вратима зграде су залепљена изолир-траком. Култна књижара је била близу, одмах у подножју зграде, исти број Цетињске. Баш, близу. Све делује близу, необјашњиво, и старе епохе града и здања којих нема, Бајлонијева пивара.

„Имам причу о твом улазу! О једном стану горе, на 1. спрату, тек треба да изађе“, каже Сара.

„Ја живим на 1. спрату...“

Сара се насмеје у неверици. Све и да лаже, дивно звучи, помисли она, потпуно потребна лаж у овом тренутку.

„Сврати на кафу?“

Степенице су уске. Врата масивна.

Емилијин стан.

Полица с књигама се сручила на под и тако остала. Сари се допада то што види, сав тај хаос (једино се из хаоса ствара) и неокречени зидови, тапете, високи плафони. Прашина са лустера није обрисана годинама, зато су тако лепи, зато је светло кад се упали тако посебно смеђе. Сари је познато све то, из приче коју је сама написала.

Кухиња

Направила је кафу, себи врелу турску, Сари хладни нес. Кухиња је простор у ком највише борави. Њен терен. Интима, интимније од спаваће собе. Ту је стари сто од трешњиног дрвета, столице, поглед на терасу. Тишљерај попуцао. Фарба згуљена. Ту вибрира присуство породице која је погинула у немачком бомбардовању Београда. Све је подређено тој вампирској енергији. Нема довољно светла нигде у стану. Уски су ходници. Уски, преуски. Много соба има, премалих, а много. Читав стан је у ходницима.

„Била сам тог дана баш онако сморена, нисам рачунала ни на какве случајности“, каже Емилија.

„Можда и не постоје.“

„Да, дефинитивно не постоје“, додаје Емилија.

Тераса

Тераса има поглед на Политику. *Саобраћај, јусџи, као крв*, поређење које Сари пада на памет из прве. Онај исти жагор звукова који их је раздвајао сада делује безазлено. Оне су на тераси, дан је диван, све се преклапа. Сара у маниру свог занимања каже да се то у фонетици назива *overlapping*, преклапање код изговарања гласова, где се једна фонема прилагођава другој и тако чине савршени низ. Фонеме се клешу једна о другу, усклађују, као људи... замисли?, каже јој озбиљно задивљена. Постаје хладно. Не омиче се она чувена „морала бих да кренем“.

„Хоћемо унутра?“, изговарају у један глас.

Трпезарија

Трпезарија је увучена између кухиње, терасе и предсобља.

„Хоћеш да вечераш са мном? Имам неки арапски кромпир са коријандером.“

„Може, хвала.“

Чује се звук сипања хране у тањир, прво један па други. Прво гошћи.

„Овде је иначе пала бомба, овде и у мојој соби тамо, за време Другог светског рата. Побила је породицу, мајку, оца и две мале ћерке. Ја сад спавам у тој соби, дечијој.“

„Страшно... Како смеш?“

„Па ето. Кад сам била у гимназији чула сам повремено дечје гласове ноћу. Певали су неке песме. Дечји хор.“

Дневна соба

Каљева пећ, на угаљ.

„Овде сам увек седела с баком, то је била наша соба. Ја сам доносила угаљ из подрума, она ложила. Никад нисмо хтеле да уграђујемо грејаче у пећи.“

„А твоји родитељи?“

„Ни они, имам среће да нас мрзи да се модернизујемо. Чак се ни моја сестра није бунила, иако је њу ејц.“

Тапете су биле старе, послератне године, али очуване. Ништа превише луксузно, ништа ни социјално.

„Чиме се баве твоји?“

„Питаш због ових неразумљивих књига?“

Емилија показује на дебеле томове природњачке литературе, терминологија у насловима, а све укоричено у тврд повез. Сара климне главом.

„Медицина и физика. Али, бака ми је била филолог. Зато имамо и те хуманије књиге, и овде и у подруму...“

„Да, приметила сам да имаш сјајан репертоар поезије.“

„Волим поезију. Ти не пишеш поезију?“

„Пишем, али као пропратне текстове уз прозу. Објавићу у наредним месецима.“

Емилија је донела чај у посућу од неког плавог порцулана. Паркет је крцао онако разрађено, као у сваком дому где се одвијао живот сваки дан. Отишла је до кухиње

неколико пута, по храну и мед, и Сара би сваки пут приметила то крцкање. Јер то није био само паркет, то је била она, њени кораци, њени ударци стопалом и петом, њене патике које су мало *vintage*. То је била она, то крцкање. Цела ова паучинаста тама овог стана, шкрипање врата и фиока, све је то била она. Јунакиња из Сарине приче.

Емилијина соба

Емилијина соба је била нестварна. То су оне просторије и места кроз која улазимо у нешто друго, помислила је Сара чим је крочила унутра. Клавир у мраку, спуштене ролетне, шалони тачније, књиге на поду. Веш и одећа на столицама.

„Да подигнем ролетне?“, пита Емилија.

„Не мораш, ја волим мрак. Ти свираш клавир?“

„Да, онако из хобија. У ствари, нисам свирала годинама овај клавир, свирам само оне које рестаурирам у радњи.“

Емилија је пренела чајник у собу. Спустила месингани послужавник на клавир.

„Сад можемо да подигнемо ролетне, ноћ је“, рекла је, „Ролетне спуштам дању, а како пада ноћ, подижем, у овој соби се тако увек, и дању и ноћу, види таман колико треба.“

Селе су на кревет. Помало проваљен, чудно удобан, иако се у њега дословце тоне.

Емилија развезује косу. Сара примећује да гумица за косу на њеној руци изгледа као наруквица. Зглобови на прстима су јој оштро оцртани. Рамена су јој природно мало подигнута. Коса јој мирише на лавандин шампон.

Сара осећа да је соба заиста запоседнута. Можда ова соба и не постоји. Можда је оптичка варка, као оне аудитивне илузије, дечји хорови, које је Емилија чула као мала.

Можда Емилија не постоји. Сара осећа као да се ствара ковитлац.

Соба је запоседнута. Соба је илузорна.

Врата су одшкринута и из предсобља допире зрак светла. Емилија затвара врата, спорим покретом руке.

Соба је постала *camera obscura*.